

Radokuu

9. päiv
2010

Nummör
3 (199)

Leht mass erälde
ostõn 5 kruuni

UMALEHT

VANA VÕROMAA RAHVA UMAN KEELN LEHT

**Kaplinski Jaan Pikäkannust
ja elost piire pääl**

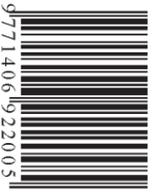
Kae lk 2

**Hää võro keele
mõistminõ tulõ iks kotost**

Kae lk 3

**Ruitlanõ pand Jänese
Nõnasarvikuga paari**

Kae lk 4

UMA PIDO

KU KESKKOTUS KIMMÄS, SÕS LADVA' LAULVA'

Uma Pido värsivõistlus

Tõsõ Uma Pido lavastaja Trassi Raivo kuulutas vällä konkursi pido lõugahusõ (tunnuslause) jakkamisõs luulõtusõ vai sõnomiga.

Lavastaja uut vahtsit esimuudu võrokeelitsit tekste, midä saanu pido lavastusõn pruuki. Konkursist võiva ossa võtta nii latsõ ku suurõ. Kõgõ tähtsamb om, et kirototõ tekst olõs uman keelen.

«Umal Pido om lõugahus «Ku keskkotus kimmäs, sõs ladva' laulva'». Tahtnu taad laembas tetä ja vallahõ harota veidü pikembäs luulõtusõs vai sõnomis,» selet Trassi Raivo. «Olkõ tuu sõs regilaul vai sonett, vemmalvärss vai poliitpamflett, nalalinõ vai tõsinõ, nelä vai tosina ria pääl... Tuu värsirida võisi avita seokandi keelest ja meelest arvu saia.»

Kirotoõdu teksti saatkõ triinu. ojar@wi.werro.ee pääle ildam-pa imäkeelepääväs (14.03.).

Teksti man piässi olõma kirotaja nimi, vannus ja telehvoninumõr. Tekste hindas žürii. Latsi ja suuri inemiisi tõid hinnatas eräle.

Avvohinna omma vällä pandnu rahvamuusikatüütliüsi festival Moisekatsi Elohelü (priipiledi), Suurõtiimusõm (perrepiledi videogiidiga), Savi turismitalo (jäa-maapurijekidega sõit), Tacsavokaja Salamaa (majutus), Pesa hotell (lõuna katõlõ), MTÜ Piusamaa (retk Piusa kuupõhõ giidiga), Pokumaa (kinkekaardi) ja Nopri meierei (talojuust).

Põlva ja Tarto maakun- nan naatas vanno asjo kirja pandma

Ku mineväästa koas Riigimõtsa majandamisõ keskus teedüst perändkultuuri kotsilõ Võro ja Valga maakunnan, sis timahava võetas ette Põlva ja Tarto maakund.

Minevä neläpäävä, 4. rado-kuul saiva Põlvan kokko ettevõtmisõst huvitõdu inemise. Näile tetäs 25.–26. radokuul opipäiv ja tuu lõpõtusõs valitas egä valla jaos vällä üts vanno asjo uurja – perändkultuuri inventiirjä.

«Huviliidsi olõ uutmalda pallo, egä valla kotsilõ om parhilla inämb ku üts inventiirjä kandidaat,» ütelf RMK perändkultuuri inventiirmise

Teedüst saa www.umapido.ee päält vai tel 5332 2153 (Ojari Triinu).

Kunnakoori Umma Pitto!

Uma Pido kõrraldaja härgütäse pitto minekis luuma umma-muudu kuurõ – kunnakuurõ. Neo saa kokko panda kas pere-, sugu-, sõprus- vai kogo-kunnast.

Kunnakoori saava ütten astu pido rongikäügün ja laulda pääkontsõrdil ütiskuurõ jao seen ütichelüldise lauluga.

Kunnakoori liikmõ võinu viisi pitä. Koori kirjapandmisõl tulõ teedä anda, mitu miist, naist vai last koorin om, koori nimi ja mändse kihlkunna sildi all rongikäügün astu tahetas. Kirjapandmisõ paprõ saa kodo-lehe www.umapido.ee päält.

«Oodami põndõva nimega kuurõ nigu näütüses Kooli oppajidõ tarõ kunnakuurõ vai Kalamiihi kunnakuur,» härgütäs Uma Pido projektijuht Ojari Triinu ettevõtmisõn ütten lüümä.

Egä kunnakuur vali koori pääkunna, kiä koori harõtamist kõrraldas ja avitas kõigil laulu selges oppi. Pääkunn om kutsut opipääväle 7. 03 kell 13 Võro instituuti (Võro liin, Tarto tn 48), kon harõtodas laulmist, saa oppust ja laulikit. Nõvvo ja api saa küssü kunnakuurõ pääkunna Otsari Silja käest.

Kevjä inne Umma Pito tulõ ka kunnakuurõ pääpruuv.

Kae mano www.umapido.ee päält.

UL

projekti juht Pommeri Vaikke. «Uma juurõ ja kodokandi aolugu omma palloõ jaos iks tähtsä.»

Ku kuu lõpun perändkultuuri uurja ja kirjapandja vällä valitas, sis andva neo inemise hindäst läbi valla- ja maakunnalehti teedä. Päält tuud saa näile kõlista vai kirota egä inemine, kiä tiid kõnõlda uma kodokandi vannust huunist, kotussõnimmist, mõtsateist ja tõisist edevanõmbidõ tegemisiga kõüdetüist asõst.

Kuis lätõs perändkultuuri uurminõ Võro ja Valga maakunnan, tuust kõnõldas hummõn kell 14 Valga muusõumin ja ülehummõn kell 14 Võromaa keskraamadukogon. Näüdatäs ka mõlõmba maakunna kotsilõ tettüt raamatut.

HARJU ÜLLE

Savvusann ilmaperändis!

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Et Võromaa (Lõuna-Eesti) savvusann UNESCO maailmaperändi nimekirja saia, toolõ saa ütten avita egä inemine, kiä tiid savvusannast ja vana Võromaa sanna-kombist.

«Päält vällähõikamist, et savvusann tulõssi saia kultuuriperändihe, om mullõ pallo kõlistõ, pakutas rahha, küstäs, kuis saanu avita,» om aša vällämärkjä, turismikõrraldaja Veeroja Eda rõõmsa.

Savvusanna säänest tunnustamist tugõva katõ käega ka vana Võromaa juhi. «Kõva sõna! Suidusann om hää asi!» kitt Võromaa umavalitsuisi liidu juht Tõntsu Tiit. «Tuu om üts asi, mis meil om tõistmuudu ja tuud võinu ilmarahvalõ näüdä,» ütelf Põlva maavanõmb Sibula Priit, kiä osf ilda aigu hindälegi savvusannakõsõ. Tuu uut eterniidi ja lumõ all kevjä, ku saa naada sanna kokko pandma. «Ma arva tuust mõttõst õnnõ hää!» ütelf Võro maakunna kultuurijuht Laursoni Piitre, kinkal om savvusannan käümise kommõ meelen kaonu äiä-ämmä mant. «Kõik uma latsõpõlvõ olõ savvusannan käünü, viimate käve paari nädäli iist Võromaa kutsõhariduskeskõsõn,» om savvusannasõbõr ka Võro maavanõmb Tuliku Ülo.

«Sääl sannan suidsutõdi inne lihha kah – ütts tudõng olõ tennü uma kursusõtüü liha suidsutamisõst. Papa ütelf iks, et päält lihasuidsutamist omgi tuu kõgõ parõmb sann!»

«Tark mõtõ!» arvas savvusanna kultuuriperändis kuulutamisõst ka Põlva liinapää Tammo Tarmo, kink maakoton om kühl savvusann ümbre chitet, a

mälõhtüse kodotsõst savvusannan käümisest ja lihasuidsutamisõst omma iks elävä.

Et võrokõsõ savvusanna nii tähtsäs pidävä ja mõtõ kultuuriperändi nimekirja viimiseist nii lämmäle vasta om võetu, sis tulõ pia kokko savvusanna-nõvvokoda. Kokko saava savvusanna-huvilidsõ, ütitselt pandas paika plaan, midä tulõ

är tetä, et savvusann kultuuriperändi nimekirja saasi.

A ettevõtmist saava tukõ kõik võrokõsõ, kiä savvusannast luku pidävä: naatas kokko korjama teedüst sannu kotsilõ ja kirja pandma Võromaa sanna-kombit. Tuu man om tähtsä, et korfatas võrokeelist teedüst ja perimüst. Taalõ ettevõtmisõlõ pand ola ala ka Uma Leht: korjami kokko teedüst kõgõ savvusannaga kõüdetü kotsilõ. Huvitavamba kirotusõ panõmi ka lehte.

Mille savvusann võrokõisilõ tähtsä om

«Kaitsmist vai väärtüstämist ei olõki nii väega vaia sannalõ ku chitisele, a rohkõmb toolõ kombõlõ,» seletäs Veeroja Eda. «Kõgõ väärtüslükumb om vast tuu, et savvusanna kütmine ja pruukminõ sund inemisel hindä jaos ao maaha võtma. Piät uma meece maaha rahustama, selle et sanna piät minemä rahulidsõlt ja puhtidõ mõttidõga. Inemise lõpõtasi poliitikide vandmisõ ja halvu äripaariliidsi takankõnõlõmisõ. Sann om sääne rahu ja vaikusõ, hindäga olõmisõ ja hingelidsõ puhtusõ pidämise kotus.»

Võromaal om alalõ hulk esieräliidsi sanna-kombit. Noidõ tiidjä nakkasõ tassa-kõistõ är kaoma. Näide tiidmise tulõssi kipõstõ kokko korada. A mitte õnnõ maailma kultuuriperändi nimekirja jaos, a ka mi latsi ja latsõlatsi jaos.

Ku tiät savvusannast kõnõlda, sis kirota vai anna teedä!

Uma Leht avitas savvusanna maailmaperändihe viimisele ütten tuuga, et kuts kõiki võrokõisi, kiä tuud mõtõ tugõva ja midägi savvusannast tiidvä, ummist tiidmisist teedä andma.

Kirotagõ võro keelen tuust, kuimuudu savvusann ti jaos tähtsä om, kuis ja kuna ti perren sanna om kütetü, midä sannan om kõnõldu ja mändsit sõnu üteldü, kuis sannan om oltu ja midä sääl viil päält mõskmisõ om tettü (näütüses tohtõrdõdu).

Ku ti olõ-i kirotaja inemine, a tuu iist hää kõnõlõja, sis andkõ teedä uma nimi, aadress ja telehvoninumõr. Pia vali savvusanna-nõvvokoda vällä inemise, kiä nakkas kokko korjama teedüst savvusanna kotsilõ, timä pand ti jutu kirja.

Jutu savvusannast vai kõnõlõja andmõ saatkõ Umale Lehele **23. radokuu pääväs (23.02.2010)** info@umaleht.ee vai Uma Leht, Tarto 48, 65609 Võro liin. Kimmäle kirotagõ mano uma nimi, aadress ja telehvoninumõr. Huvitavambist kirotaisist pand Uma Lehe toimõndus kokko eräleheküle. Parõmba kirotaja saava avohinna.

LAURITSA PIITRE PILT

Kuis savvusannan lihha suidsuta, tuu kotsilõ tiid egä suidsutaja tsipakõnõ esimuudu tarkuisi. Neo tarkusõ omma ütts tsilokõnõ jago maailma kultuuriperändist.

Mi uma sann

Saa-i joht tuud üteldä, et savvusann om õnnõ võrokõisi uma – noid om terven Lõuna-Eestin peris hulga alalõ ja Soomõn lõvvuus kah – a iks om savvusann ütten ummi sannakombidõga tuu peris mi uma ja hää asi.

Umma ja hääd hoitas ja otsitas parhilla terven ilman. Tuu aig om ümbre, ku inemine tundsõ mõnnu tuust, ku sai Austraalia aborigene küla vai Võromaa savvusanna buldoosõriga kokko tougada. Aastakümne tagunõ uhkõldaminõ, et inemine om luudusõ kunning, kiä tüküs edesi ilmaruumi kuningus, aja parhilla muhelõma.

Parhilla tund inemine tõistõ. Ilm mi ümbre saa nii kipõstõ tõsõs, et rassõ om tuun kirivüsen esihindäs jäiä. A ku riputat saina pääle vanavanaesä pildi vai ütlet savvusannan rituaalsõ sõna: «aituma sannakütjälõ, aituma vihahaudjalõ, aituma viitujalõ!», saat uman hingen tasakaalu tagasi.

Uma Leht tugõ tuud mõtõt, et mi savvusann ummi kombidõga saasi UNESCO kultuuriperändi väarikah nimekirja. Mille es võinu anda ka tõisilõ teedä, et meil midägi nii esierälist viil alalõ om. A innekökkõ om savvusanna ja savvusannan käümise kombit vaia iks meile hindälõ. Niisama om vaia hoita tuud edevanõmbidõ perändüst mi latsi ja latsõlatsi jaos. Kõgõ parõmbahe saa tuud tetä nii, et võtat iks latsõ sanna ütten. Sis nägevä nä esi, midä säääl tetäs ja kõnõldas. Ku suurõs saava, näütäse edesi umilõ latsilõ ja latsõlatsilõ.

HARJU ÜLLE, päätoimõndaja

UMALEHT

Telmisenummõr 00917

Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro

E-post: umaleht@umaleht.ee; info@umaleht.ee

Päätoimõndaja: Ülle Harju 78 222 21, 56 606 494
info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org laiivi77@hotmail.ee

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177
mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF

Trükjõ: AS Võro Täht

Lehe välläandmist tugõva:

Riiklinõ programm «Lõunaeesi kiil ja kultuur» ja

EESTI KULTUURKAPITAL

Uma Leht Internetin: WWW.umaleht.ee

Paprõlehe-kujolist Umma Lehte saa lukõ ka Internetist www.netiajakiri.ee päält!

Võoras võim um vaiva nännü, et meil vana pühä segi ja meelest är läässi Minkas meile piksepühä

Piksepühä umma mi edevanõmpa pidänü tuust aost pääle, ku villä naati kasvatama.

Sis panti tähele, et kohki suvõ tõsõh poolõh, ku vili nakkas pääd luuma, tulõ tihtipääle piksega ütten kõva rääss ja lüü tuu vilä maahha. Vai pälkäs nii aiksahe vilä valmis, et pääh olõ õi jüvvä ollaki. Ilmaolo sekäse ka kündmist ku külbmist.

Tuuperäst tulõgi jo aiksahe, inne ku Pikne üles heränes, minnä timäga lepingut tegemä. Mi olõ tähele pandu, et ammu inne tsirgõpäivä, ku varõssõ ni ronga pulmõ pidävä, või jo pikset kuulda.

Tuujaoss tulõ otsi sääne kotus, kohe pikne um lõõnõ, koh um määnegi piksejälõ – säääl saa timäga kõgõ parõmbahe jutulõ. Anda tälle määnegi and ja üteldä uma tahtminõ.

Pikne lüü inämbüste säändsõhe kotussõhe, koh um kõlvu viisuuni. Mõnõ lätte lähküst tulõ otsi sääne puu, kohe pikne um sisse lõõnõ, tetä väiku tulõkõnõ, anda söõgiand ja pruumi Piksega kõnõlda, kaupa tetä.

Pühäjõõ veerest Sõmmõrpalost um ütten veskilahkmisõ luumano 1644. aastal eski Piksepalvõ kirja pant. Palvõh küstäs avitamist kündjälõ ni külbjälõ, kimmäst olgõ, suurt pääd ku hüvvä terrä säääl siseh.

Mi olõ alostanu Piksepühä hää Päävä terehtämiseega pää-

vänõsõngu aigu. Tuusaos olõmi kohegi korgõmba kundilõ pääle tulõ tennü, kost Päiv aiksahe kätte paistama nakkas.

Illos Päävä sümbol um tsõõrik kõllakas-pruunikas ülepannivatks – mi olõ paigapääle tulnuidõ rõõmus noid küdsänü säääl, et hummogu hää midägi lämmind naha vaihhõlõ panda.

Inne lõõnõt olõmi alostanu söögikiitmisega: innevanast um Piksepühä puhul härg ohvõrdõt, kinkast kõgõ vägevamb osa Piksele saa – sis kats sarvõ ja nelli sõrga. Mi olõ kah lihha ja putro kiitnõ ja sis lännü Piksega kaupa tegemä.

Jo viis aastakka olõmi taad pühä pidänü, sääält pääle ku vällä kaibsõmi, et sääne asi mi edevanõmbi kulduurih tõtõst olõmah um olnu.

Saimi teedüst tuudpitech, et um üleskirotuisi kulduuriisolatsiooni jäänüde rahvidõ käest, minka saami ummi edevanõmbit võrrõlda: seto ja hõimurahva Tsiberi avaruisih. Näil um tämbäste päivä püsünü kombit ja vannu kombidõ kotsõhe üleskirotuisi.

Võtami vai piksepalvõ: ersä rahvas laul tuudsamma asja ummih palvuisih ni vällä-

RÄTSEPÄ AARE, haanimiis

ütlemise umma häste arvo saia, kõgõ selgempähe «ölje vask ja terra kuld». A vaiht um mi rahvil uma puultõisttuhast verstä maad ni samavõrd aastit Vinne võimu...

Piksepühä um õkva täpõsche talvidsõ ja keväjädse püürõspäävä vaihhõkotus, talvõ sälgõruuds. Talvinõ püürõspäiv um sis tuu kõgõ lühkõmbä päivä aig, suvinõ püürõspäiv kõgõ pikembä päivä aig ja keväjäne-sügõse-

ne võrdpäivõsõ aig. Püürõspäivil umma um kimmä luudusõmärgi, miä olõnõ õi inemisi hindävahhõliisist sõpõruisist, rahakoti rasvatusõst, usutunnistusõst, ahnusõst, ihnusõst vai eräkunna valimistulõmusõst.

Nellä püürõspäävä vaihhõlinõ aig jacti innevanastõ viil ummakõrda poolõs. Aasta-tsõõri um jact eski kuvvõtõiskümnes jupis. Nii olõ joba hõlpsa aigu arvada, et lehm tulõ piimälõ niimitu päivä inne vai päält tuud vai taad pühä. Sis um viil säändsõt pühhi ni tegemiisi, minkalõ Kuu and mõttõ: midä tetä noorõ, midä vana kuuga, kuu luumisõ vai täüskuu aigu.

Timahhavanõ liugupäivgi jo är peet, tõsõs noorõkuu näälõ tõsõsõl pääväl päält talvist

püürõspäivä. Ainult et parhilanõ kallendri um nimmanu mi edevanõmpidõ kuuluumisõ noorõs kuus ja noorõ kuu edimädses veerädis. Umgina sõpõrus käeh.

Egäsugumadsõ võimu ja väe umma vaiva nännü, et vana pühä mi inemisiil segi ja meelest är läässi. Et inämb asalõ pihta ei saas.

Kasvai kellä käändmine tunni jago. Kas mi saami sis millegi poolõst rikkambas, et olõmi tunni võrra aoga iih? Keskpäiv um jo iks keskpäävä aigu, tuu ei kae sukugi tuud inemisi kokkolõpütüt kellä-tsurkmist.

Kallendriga um sama lugu: nuu pühä, miä umma määndsegi kuupäävä pääle «kinni pantu», tüküsse uma kotussõ päält är sõitma ütten kallendri-triiviga.

Mi piämi vannu pühhi veidü, a õigõ kotussõ pääl. Püürõspäiv olõmi joba kümmekund aastakka pidänü ja tassakõistõ proomimi ka vaihhõkotussõ är täütä.

Keväjä piämi lehessepäivä. Inämb-vähämb sääälmaal, ku kõiv nakkas hiirekõrvo mine-mä. Tuudaigu olõmi mitmit aastit latsiga puuplankõ pääl joonistanu. Viimäte olli 15 kooli latsõ Haani koolitarõ man joonistamah.

Viil um meile tähtsä hingiaig, miä jääs sügõsedse ja talvidsõ püürõspäävä vaihhõlõ.

Kaplinski Jaan: ma olõ eloig olnu piire pääl

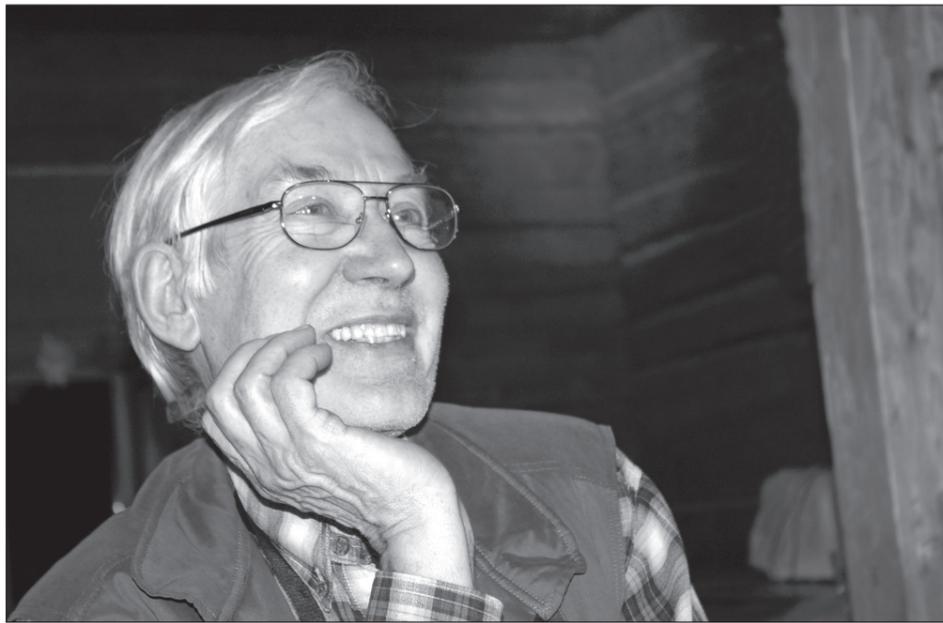
Minevä kolmapäävä käve Lasva valla Pikäkannu rahval külän kirämiis Kaplinski Jaan (69). Ütenkuun istuti seldsimajan pikä lavva takan, kõnõldi ütistsist tutvist: külämiihist presidente Meri ja Ilvesseni vällä. Jutus tull' nii rassõ aig päält sõta ku ka tuu, miä paikligõlõ inemisiile parhilla murõt tege: Paidra järve viir tahetas suvõmaiu täüs chitä. Uurõ Kaplinski Jaani käest perrä, kuis tä Pikäkannuga kõüdetü om ja ütten-tõist muud kah.

Miä Pikäkannun käümisest süämehe jäi?

Tuu kotus om mullõ iks väega süämälähküne. Kõik latsõ-ao suvõ om oltu siin, Pindi mõisan. Vanatädi olõ mul Pikäkannun oppaja. Ku siin kõnõldi ütten ja tõsõst, sis mul tull' miilde, et ku ma latsõ olli, sis kõnõldi, et sändse perrenimega inemise omma olõman. Ku vanas saat, sis naa latsõ-ia mälestüse kuigina läävä kallisi!

No ja Tamra Kait (laulumiis Pindi küläst – UL) om mu sugulanõ: mu vanatädi olõ timä vanavanaimä. Näide Tammiku talon ma olligi kõik suvõ, vast kümme aastakka üttenkokko.

Latsõn saigi sis paar kuud aastagast kõnõlda võro kiilt, ku liina lätsi, sis edimädsil päivil koolingi tükse tulõma võrokeelidse sõna. No om tuu murõ, et mu võro kiil olõ-i inämb nii hää, palfo om mee-lest lännü. Ku saas olla paar päivä vai nätal aigu Võromaal

HARJU ÜLLE PILT

Kaplinski Jaan kõnõlõs hää meelega umast vanatädist, kiä olõ Pikäkannun oppaja.

ja olõssigi õnnõ võro kiil egäl puul umbretsõõri, sis tulõssi kõik miilde. Uma perõ om mul iks eestikeeline: naanõ saa arvo külh, a ei kõnõlõ, kassiga kõnõlõ võro kiilt! Latsõlatsõga kõnõlõ kah vaihel, timä saa kah arvo, a palfo vasta ei ütlen.

Määndse omma kõgõ huvitava võrokeelidse sõna?

Peräkõrd. Timahava. Mu vanaimä võro kiil olõ palfo parõmb ku eesti kiil, kooliharidus olõ täl saksakiilne. Paar sõnna olõ saanu vanaimä käest luulõtuusi jaos. Üts om varõkaetus – piigli. Tiia-i kas kiäki tuud sõnna inämb tarvitvas? Kaidu vanaimä Meeta

üttskõrd ütlen, et ku tä latsõkõnõ olõ, sis olõ palfo sändsit sõnna, midä inämb ei pruugita: soki olõ kapõta, lina olõ pallai: panõ palaja sängü! Tuud ehtsät vana võro kiilt om väega veidü alalõ jäänü.

Määnest su võrokeelist luulõtuust om kõgõ inämb kitetü?

Laultas toda «Seo ilm om ütten perätü vana riih/.../ koh sünnütäs, kooldas ja pessetas reht...» Ju sis säääl piät midägi olõma, et tuu laulus tetti!

Ku pallo võrokeelitsit luulõtuusi olõt kirotanu?

Kokko om mul luulõtuusi 900 ja paarkümmend pääle.

Nuu 20–30 omma võro keelen.

Määne kinkagi tõsõ võrokiilne luulõtus sullõ kõgõ inämb miildüs?

No Gustav Suits – tä om iks üle kõgõ! Tuu olõ-i õigõ võro kiil, tuu om Võnnu, Tartu ja Võro vaihel, tuu om sääne segämurrak.

Määndse võro keelen ja meelen tettü aost sullõ viil miildüse?

Mullõ väega miildüse Pulga Jaani pajatusõ (Helükassett «Pini hind» – UL), esieränis tuu tsiatapmisõ lugu. Tuu om nigu «Kahru puhtõ» Tsiberin:

tuu lugupidamine eljäjä vasta, et elläi om kah nigu hengeline, et timäga piät kõnõlõma ja andis pallõma ja seletämä, mille timä tapit. Tulõ õkvallt miilde tuu, kuis Tsiberin kahru tapõtas ja är saadõtas.

Miä om võrokõisil viil tege-mäldä, midä võinu är tetä? Seto saiva näütises uma filmi.

Filmi võissi külh tetä! Väega hää laul olõ tuu «telehvoni-ummõr!» Sändsit asju pidänü tegemä. Põha-Soomõn om koltasaamõ vast tuhat henge. Keelega om suur hädä, kõnõlõjit veidü, a noorõ inemise teevä popmuusikat. Et olõssi midägi noorilõ kah.

Määndse omma Võromaa kõgõ tähtsämbä asä?

Kiil om iks kõgõ tähtsämb! Mu hindä jaos Eostõ külä Põlva takan ja tuu kant. Lähembit sugulaisi säääl külh ei olõ, a suku om külh hulga. Pia egän talon om kiäki kuigimuudu sugulanõ! Hurda omma ka mul kuigimuudu sugulasõ. Ja Raudsepä. Räpinä puult piässi kõik Zirnaski ja Tsärnaski olõma mu sugulasõ.

Olõt sugupuud erälõ uur-nu?

Üts kuu aigu istõ arhiivin. Vallakohtu protokollil olli väega huvitav lugõminõ. Mu vanavanaesä Raudsepä Juhan olõ valla kohtumiis ja valla-vanõmb, timä vanõmb poig kah.

Midä arvav Umast Pidost?

Mullõ miildüs, et sändsit asjo tetäs!

Tuust, et vana Võromaa ja kihlkunnasildi paika omma pantu?

Muidoki arva häste, vana Võromaa silt om ütten kolm verstä mu mant Veskimõisast. Ma olõ eloig olnu piire pääl: Tartu ja Võromaa piiri pääl, esä puult poolakas, imä puult lõunacestläne, ammõt ja kõik muu kah om sääne piiripäälne.

Kõivu Madis om uman loomingun pruuknu sõnna «võro kuraas». Kas su mee-lest om kah sääne asi olõman ja miä tuu sis õigõhe om?

Ma ei olõ tuud sõnna pruuknu ja ei mõistasi tuud pruuki. Mu meelest Võromaa inemise omma kuigi lämmämbä ja helgembä inemise. Kuis nä mõistva naarda!

Tamra Kaidu vanaimä Meeta olõ sääne inemine.

Mõtõlda, timä elon olõ nii pallo hätä ja vaiva: miis ja kats poiga olliva laagrin, julgõolõgimehe ähvärädi ja rüüvsevä, veivä raamatit kottõga är. A timä mõisf naarda nii et vesi juusk silmist! Tuu om Võromaa inemine!

Saarõmaal ja Hiiumaal om ka sändsit inemisi alalõ.

Näil om sääne esieräline heng, midägi om õhun ja inemisiin. Tiia-i, kas tuu tulõ maast vai ei tiia millest.

Küsse HARJU ÜLLE

Kost hää võro keele mõistminõ tulõ – iks kotost!

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

«Võro kiil om mullõ imä rónnapimäga sisse söödetü, koton om tuud kõikaig kõnõldu,» selet' Ruusmäelt peri Võro keskliina gümnaasiumi nuurmiis Kalkuna Henn-Hillar (18) tuud, et tä om kõgõ parõmb võro keele mõistja 11. klassi opilanõ.

28. vahtõaastakuu pääväl kõrrald' Võro instutuut 8. ja 11. klassi nuurilõ võro keele ja kultuuri tundmisõ olümpiaadi «Ütski tark ei sata taivast.» Tiidmiisi pruuvi teivä 29 katsanda klassi ja 18 ütetiistkümennendä klassi nuurt.

«Küsümüse olli külh

parra pähkli, a mullõ väega rassõ es olõ,» selet' olümpiaadi vanõmba rühmä võitja Kalkuna Henn-Hillar. «Kiilt mõista, Võromaa kihlkundõ iks tiia, Ruusmäe koolin opaš noid Otsa Helve. Esä om tiidnü keele riiglit kah opada, ku vaia, tä om eesti filoloog.»

Kalkuna Henn-Hillar ütles, et timä kodokandin Ruusmäel kõnõldas inämbüisi iks võro kiilt. Eski timävannudsõ noorõ. «No ku mõni võõras om pundin, sis kõnõlõmi eesti keelen, et täl om muidu rassõ arvu saia,» ütles Henn-Hillar. Millest om kõgõ mõnu-

samb ja parõmb võro keelen kõnõlda? «No ma arva, et tuu om söögitegemine!» muheli Henn-Hillar. Nuurmiis ütles, et mõnõst asast om iks rassõmb kah kõnõlda: puutri ja muudsa tehniaga asost näütüses. «A noist om ka eesti keelen halv kõnõlda, väega pallo inglüse keele sõnnu tulõ sisse, egä asa jaos olõ-i eestikiilset sõnnagi,» arvas tä.

Henn-Hillar kandidiirse ka Uma Pido nuuri juhtõ konkurssil ja ol' kimmäs, et või võro keelen ütškõik mäanest asja juhti vai iist kõnõlda. «Taa om iks mu imäkiil!» kitt' tä.

Ka Henn-Hillari klassisõsar Pedäjä Birgit (18) om hää võro keele tundja, tuud näütäs võistlusõl saad tõnõ kotus.

Birgiti esä, mehidsõpidäjä Pedäjä Ago, kiä pitõ pääl miilits-korsnapühkjä ammõtiga

HARJU ÜLLE PILT

Hää võro keele ja kultuuri tundja Kalkuna Henn-Hillar.

leibä tiin, kõnõlõs tuu viguri tegemise man kah iks pääasaaligult võro keelen.

Olümpiaadilõ «Ütski tark

ei sata taivast» pääsi uma kooli parõmba võro keele mõistja: minevä-aastaga märdikuun olnu ütändä võro keele ja kultuuri tundmisõ võistlusõ kõvõmba. Võistlusõl lei ütten üle 300 noorõ 23 koolist. Pääl vana Võromaa ol' võistlõjõit ka Ahjalt ja Setomaalt.

Noorõ panni kirja ka mõttit, kuis võro kiilt saasi parõmbidõ alalõ hoita ja edesi arõnda.

Nä arvi, et piässi olõma inämb kotussit, kon võro kiilt pruuki saa. Egän klassin pidänü läbi lugõma pääl eestikiilside ka üte võrokeelidse raamadu. Võrokeelitsit telesaait ja filme kaenu noorõ kah hää meelega ja maakunnalehen võinu olla kah ütõ võrokiilne nukakõnõ.

100 aastakka Tai-va-Robi sünnüst

Seo pühapävä, 14. radokuul saa 100 aastakka Urvastõ keriguopõtaja Kannukese Roberti sünnümisest. Urvastõ pastoraadin om tuul puhul kontsõrt ja kõnõlõminõ.

Pastoraadi ussõ tetäs valla kell 10, kõgõpääl saa nätä pildinäütüst Kannukesest. Kell 11 nakkas pääl kontsõrt-jumalateenistüs, mängvä Kannukese opilanõ Rõõbi Piitre ja Antsla muusikakooli puhkpilliorkestri. Kannukesest kõnõlõsõ timä man keriguopõtaja tüüd hafotaman olnu Kasemaa Kalle, Urvastõ kogohusõ opõtaja Salumetsa Üllar ja tõsõ.

Kannukese Robert om peri Karulast, kon tä kah pääl sõta keriguopõtaja ol' Urvastõ kogohusõ iinotsan ol' tä kõgõ pikembät aigu, 1944–78. Inne tuud jõudsõ tä Tarto korgõmban muusikakoolin klavõrit oppi, Humboldti, Groningeni ja Sorbonne'i ülikooli man usutiidüst tuidiiri.

Taiva-Robis kutsut Kannukene ol' oppaja ka EELK usutiidüsi instituudin, kon mõnõ kerigumehe tedä vahepääl ketseris pidämä naksi. 1980 sai Kannukene siski usutiidüsi audoktoris.

Kogokunna jaos om tähtsä ollu ka tuu, et Kannukene juhtõ Urvastõ rahvapilli- ja kammerorkestrit. Tä kiruf noodid kõigi pille jaos ja lask

Kanepi meistritel ummi tshkendüisi perrä säänsit pille tetä, midä kotusõ pääl viil nättü olõ-s. Kannukese orkestri kandlõmängjä Rõõmu Volde-mar kõnel, et tšellokerlele sai tettü jahimihhi käest ostõtust mõtstia põiest kõlakast, vanust hõrilaviledest sai kromaatiilidsi kandlit. Võiolla om õigõ esiki seo jutt, et Kannukese tshkendüisi perrä naati Estonia klavõrivabrikun kromaatiilidsi kandlit tegemä.

Kannukene opaš tulõvaidisi pillimihhi joba koolipingist saadik. Timä orkestrin olli ka koolioppaja Rõõbi latse, kellest kõgõ tunnõtumb om koorijuht Uibopuu Vaike.

Et nõuka-aol es passi keriguopõtajal külääsju aia, ol' pastoraadin kuunkäüjä orkestri ammetligult Siiriuse seldsimaja all. Kannukese rahvapilli-orkestri juhü ol' paprõ pääl märgit Pulga Aleksander: hää viiulimängjä ja muidu kah orkestrin Kannukese pääminc abimihhi.

Üte kõrra tunnistõdi Urvastõ rahvapilli-orkestri ENSVn kõgõ parõmbas. Umõta tekõ kolhoosi esinaane Sibula Armilde Kannukese orkestride elu rassõs ja nii es päse nä 1956. aastagal inämb vabariikligulõ ülekaemisõlõ. Orkestri tüü naas är vaoma ja katski jäi ka Kannukese plaan Urvastõ kammerorkestri sümfooniaorkestris muuta.

KONNULA AIRI

«Lemmik-poliitikus saa tuu, kiä masu är vii!»

PEEDOSAARÕ KAISA

Midä Eenmaa Ivi uman suhvin kakk, mäene näge elosast pääst vällä Eesti põllumajandusõ «põhjalaskja» Laari Mart, kas riigikogolaisi tooli omma kalõ vai pehme – tuud kõkkõ saiva teedä Parksepä keskkooli ELOka, kiä käve 29. vahtõaastakuul päälinaan Nuuriparlamenti pidämän.

«Ku ma kunagi nakka umma CVd kirotama, sis saa seo kimmale är märgitüs, et olõ Riigikogon käünü,» kitt' pääl kodojoudmist 9. klassi tütrik Reiljani Kerli (16). «Mullõ miildü kõgõ inämb kuunõlgisaal,» üt'el Käöse Karel (14) 7.a klassist.

Egä ELOka es käü õnnõ Rii-gikogo tuulõ kalõhust pruuvmän, nä pidi sääll ka pia tunni ao pikkudsõ Nuuriparlamendi kuunõlõgi. Nuuriparlament om Eesti latsi ütistüse ELO egä-aastanõ ettevõtminõ.

Teemas ol' timahava tuu, kuis kasvata nuuri täüsväertüsliges kodanikõs. Jagomäe Janne (13) 7.a klassist kõnõl, et ütõ tähtsämb jutukõnõlõja ol' sääll reformipoliitk Pentusõ

Keit, kiä tahtsõ sügüse Talna liinapääs saia, a no muidoki es saa.

Kas noorõ iks tiidse, mändse tähtsä poliitigu kotussõ pääl nä istu saiva? Tütrigu tiidse õnnõ kotussõ nummõrd, a Karel tiidse täpsele: «Eenmaa Ivi!». Ja selet' tassakõistõ mano: «Vahepääl piät iks suhvlidõ seen kah tuhõma!»

Mändse tähtsä nõna sis är nätti: pääl Laari ja Pentusõ trehväs nuuri silmä ette ka onu Raivo vai Järvi Raivo. Ku perän kuun Solarisõ keskusõn kinon käüti (ja üte silmäga

kõgõ umbuskmalda lakõ kacti), sis näkk Janne ka tunnõtut näütlejät Veinmanni Martinit.

Küsse nuuri käest tuud kah, et mändse poliitigu näile kõgõ inämb meelee perrä omma. «Mu lemmik om Padari Ivari, tä om mi perre tutva, tuupe-räst!» üt'el Karel tähtsähe. Kerli es mõista üt'etegi kimmäst nimme üteldä ja arvas: «Mu lemmikus saa tuu, kiä masu är vii! Ma arva, et seo masu om iks nimme tettü.»

Mille omma noorõ ELO liikmõ? «Saa hulga tutvit,» selet' Tuliku Maria (12) 6.

klassist. «Saat hinnäst vabalt ja häste tunda,» arvas Käöse Karel.

ELO tegemise olõ-i latsilõ peris ilma rahalda. Om liikmõmass ja ku tahat laagrin kävvü, sis tulõ tuujaos kah rahha löüdä. A ku ettevõtmissõ miildüse, külh sis ka noidõ jaos rahha lövvetäs.

Parksepä keskkoolin om ELO toimõndanu joba 22 aastakka – ütistüse luumisõst pääl. ELOkidõ juhtõ om kolm: Lumi Ene (kõik 22 aastakka), Luiga Liia ja Lilosoni Helle. Egälütel om uma rühm.

PEEDOSAARÕ KAISA PILT

Parksepä kooli ELOka (Reiljani Kerli (kural), Tuliku Maria, Andrejevi Hedvig, Käöse Karel ja Jagomäe Janne) käve päälinaan Nuuriparlamenti pidämän.

Ku joba sugupuud uurma nakkat, saa-i inämb pidämä

PILT ERÄKOGOST

Kartsepä Heino sugupuud.

«Pääl 1820. aastat panti perekunnaniime, säält edesi om hää uuri, taasperilde, ku tulõ otsi talonimmi perrä, om asi keerulid-sõmb,» oppas keriguraamatidõ perrä ummi sugulaisi üles

lõudmä Eesti genealoogia seldsi Võromaa osakunna juht Hinni Maimu (52).

Keriguraamatit saa seoilmaagu ka läbi Ilmavõrgu kaia. «No neo omma muiduki šaksakiilse, vanaaigstõ kirja om rassõ lukõ, a kõik om ilosahe kirän: egä latsõ sünnümisõ ja ristmisse, perän leeritämise ja pulmakuupäiv,» kõnõl' Hinni Maimu.

Tä esi om peri Rõugõ kihlkunnast Nursist, parhilla eläs tä Puigal ja tüütäs Võro haigõma-

jan, om mõsupernaanõ. Umma sugupuud naas Maimu uurma 1999. aastagal. Ummi juuri tiid tä 1760. aastist pääl. Sai uurõn hulga vahtõt teedüst. «Vanaimä ol' sünnüinü Melts, mu teedä ol' tä iks Vana-Nursiga kõüdet, a tull' vällä, et om hoobis Põlva kerigu alt, Käapä kandist Vaaskilt peri,» selet' tä.

Tulõ Võromaa sugupuio näütüs

Kuu ao peräst tulõ Võromaa muusõumin vana Võromaa

sugupuio näütüs, tuu tetäs Eesti genealoogia seldsi 20. juubõli-aasta puhul. Umma sugupuud võinu näüdüdä Harglõ, Kanepi, Karula, Põlva, Rõugõ, Rāpinä, Urvastõ ja Vahtõliina kihlkunna suguvõsaurja. Näütüst saa kaia 3. paastukuu pääväst, pidolinõ vallategemine om 6. paastukuul (6.03.).

«Võromaa sugupuio näütüs ol' edimäst kõrda neli aastat tagasi, om plaan tuud ettevõtmit kõrrada,» kõnõl' Hinni Maimu.

Tä üt'el, et suguvõsu uurjit om

egän vana Võromaa kihlkunnan. Varramba om kõrraldata sugupuio näütüs Valgjärvel, Mõnistõ muusõumin, Rõugõn, Rāpinäl, Urvastõn, Karulan ja Oravil.

Eesti genealoogia seldsi Võromaa osakunnan om 27 liigõd. Kokko saias kõrra kuun Võromaa muusõumin.

Hindä käe pääl umma sugupuud uurva inemise saava küssü seldsi käest nõvvo. Teedüst saa hinnmaimu@hotmail.ee, tel 5190 9744.

HARJU ÜLLE

Üü läbi Sandisuu veeren tsiakaaran

RÕUGULANÕ

Ku imä nuur oll, elli tää Rõugun Vanamatusõ vasta Mulla puul. Mullal oll suur rõivavabrik, kon vanutõdi, värvi, põeti ja pressiti villat-sit kangit. Tuun vabrikun oll mitu tüülist, kõik noorõ.

Imä vabrikun külh es tüü-dä, tä oll umblõja ja oll kortõrin. Tuu es sekä täl tõisi nuuriga läbikäümist ni kamban olõmist.

Muld andõ umilõ tüülistile kah süvvä, tuuperäst pidi tä hulga tsiku. Nuumtsiolõ oll ant viil õdagu inne magamini-nemist kõrd süvvä.

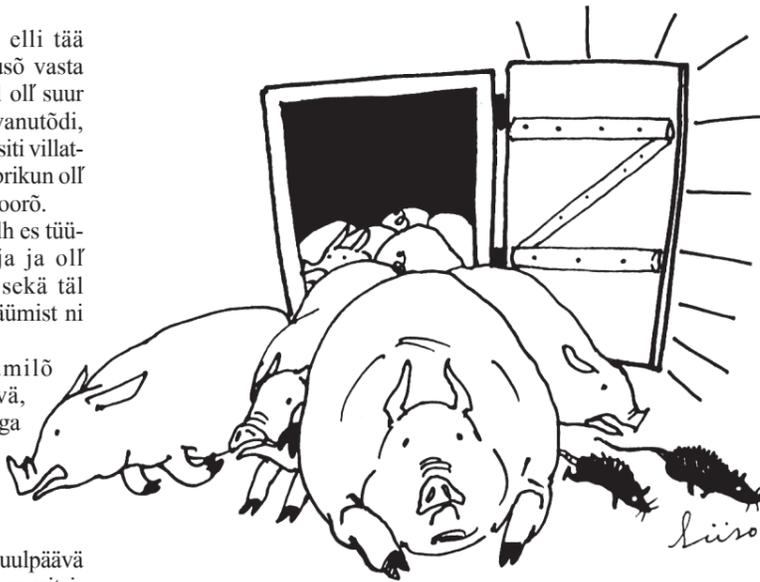
Kõrd keväjädse puulpäävä õdagu oll Ala-Rõugun pritsi-majan pidu olnu.

Mulla noorõ kõik kah minemän – puhta rõiva joba sälän. Tsiatallitaja türik pidi viil inne minekit kõra tsiolõ süvvä viimä. Ütelnu: «Ei taha joht kuigi sinnä tsiapah-ta minnä – tuu nii rottõ täüs. Istusõ sainu ni sulgõ pääl. Vahisõ sullõ vasta. Hirm peris, et mõni kaala ei karga.» Rotil um sääne muud, ku tä ei pelgä. Istus, vahis sullõ vasta. Esi liigutas vuntsõ.

Kõigil hää tuju. Mis sääl iks – läämi lõõmi inne mine-kit mõnõ rotõ maaha.

Mullal olnu tobihannaga pini, vihanõ murdja. Võeti tuu kah ütten ja minti tsiapah-ta – kõigil nua käen.

Pini, nigu rottõ näkk, hü-

PLATSI LIISO TSEHKENDÜS

pänu üle sulu. Haardnu roti hambidõ vahelõ. Ropsanu üm-bre pää. Jätõnu tuu sinnäpaika ja juusknu vahtõst püüdä.

Tütrigu kiuhknu, egä nuu jo muidu saa. Poisi vehknü nuiõga, pesnü rottõ sulgõ ja sainu pääl pinile lõugu vahelõ. Ütesõnaga sääne sõda, mis ajanu tsiakõisilõ surmahirmu nahka. Nuu üle sulgõ vällä.

Rotitapjil, ku nä pahta lätsi, es ollõv kah taipu olnu, et üts olõs vällä jäänü ja usõ nii kavvas välläst kinni pandnu, ku tõsõ seen rottõ tapva. Nüüt uss vallahõ, tsia ussõst vällä.

Õnnõtusõs olnu hoovi värte kah vallahõ trehvänü olõma: tsia värtist vällä nurmõ pääle.

es saanu vahtõst nurmõ piten lakja joosta. Nii saadu tsia kah vasta hummugut muru pääle.

Pahtaminekist es olõ juttugi. Actu sis tsia puu-kuuri. Hummuku tennü poisi tanuma puukuurist paha manu. Tuus aos olli tsia nälätses länü, nii et tulli söögipangi takan tagasi pahta. Kõgõst tuust oll nii palflu kassu olnu, et roti olli külh tsiapahast tüküs aos är kaonu.

Veidükese aoluku. Tsiaka-aran olõminõ oll 1913. aasta keväjä. Eesti aigu nakaš

Muld juuma. Vabrik läts allamäke. Mulla poig läts gümnasiumi aigu salahuisi kom-

munistlikku parteihte. 1940. aastal sai Mulla pojast tähtsä

tegeläne. 1941. aasta lumõ lagonõmisõ aigu Muld kuuli,

matusõ olli kerigulidsõ, tuu-peräst visati poig parteist väl-lä. 1944. aastal pagõsi Mulla poig läände. 1944. aasta 11.

põimukuu riide õdagupuulõ murdsõ nelä kilumiitre laiult Laura all vinne tangi läbi. Üü läbi sõitsõ vinne tangi ja 12. põimukuu, puulpäävä hum-mugu ütsä aigu tulli Rõugu koolimaja ette.

Gebietskomissar jäi vangi. Lõuna aigu tulli šaksa linnu-gi, pilli pommõ ja süütepom-mõ. Kats Mulla maia ja viil kolm maia ni tõsõlpuul tiid

Mäe kõrts lätsi palama. Jäi Rõugu koolimaja ja tõsõl-puul tiid maja.

Õnnõs tsiga kavvõlõ joosta ei jõvva, tä väsus ruttu är – nii saanu rotitapja tsia külh nurmõ päält kätte, a mis tuust kassu. Tsia nii är hirmunu, et kodu ajamisõst es saa juttugi olla. Saisnu tsägärigun, nõna kuun ja puhanu. Ku sis pandnu pruhh, pruhh pääpersega üles ja olnu jäl tükki maad kavvõmbal.

Tõsõ Tautsa külä noorõ tulu pidult üüse kodu – Mulla noorõ umma sandisuu veeren tsiakaaran. Viimäte länü poisi, võtnu nelä postivahet aida mas-tin maaha ja naanu tuust aiast tanumat tegemä. Tsiatallitaja länü söögipangiga iin, tõsõ ajanu tassakõistõ takast. Poisi hoitnu aiaga külgi päält, et tsia

Lainõl husisõs Etkäriga

Mu meelest om Jänese Lainõ viimätsel aol vana nõnasarvigu Etkäriga häste läbi saama naanu. Tuu om jo teedä, et ku koskil mäenestki avaligum-bat-suurõmbat sün-düma nakkas, nii om Lainõkõnõ platsin nigu viis kopkast.

Tritsutamise Euruu-pa meistrivõistluisil sai avvo-hindu üleandmisõ man mõlõm-bit nätä, no mehkeldäse nä kuun tuu Kultuuripääliina projekti ümbre. Ja tullõm ei lasõki hinnäst kavva uuta: õkvalt tull sõnnom, et Talna ütistranspordi hinnalõ naatas jälki mano pandma!

Tõnõ teedüs tull läbi Päävä-lehe: mitusada talinakõist sõidi nädäli algusõn Jänest. Nimelt võtt põhaliigu vahtõndamisõ läbi tennü ID-piledisüsteem läbi pangalingi masjido käest raha külh, a ID-piletit hinnäst tegusäs es tii.

Tuu näütäs, et kultuurimi-nistri olõ-i meil mäenegi tošo nigu mõni armõdu kaitsõmi-nistri, kiä ei saa kuiõ kaupa uma vabahusõsamba lambi-kõisi palama. Aaviksuu või külh uma massinaga kahru alla aia, a ku asas lätt, sõs Jänese kõrval om tä poiskõnõ mis poiskõnõ.

Ku otsma naada, sõs om Lainõl ja Etkäril ütitsit juuni viil ja viil.

Kõiki meid pand ilda aigu sõnnom Vilja ja Etkäri lakja-minekist imehtämä. Ku pre-sident uma provvaga om riigi edimäne paar, sõs Savisaarõ olli kimmäle riigi tõnõ paar. Ja

RUITLASÕ OLAVI, kõllanõ kirätsura

riigi kolmandas paaris olli viil ilda aigu Jänese Lainõ ja Viljar, kiä saiva edimäst kõrda kokko 1984. aastaga 29. piimäkuul Eesti üliõpilasmalõva maa-parandusrühmän, kon nä ütte brigaati trehvisi. 2007. aastaga 5. sükkü-kuu Krooniga kirotas: «Täna tunnistas naine,

et 22 aastat kestnud abielu on lõpujoonel. Abikaasa Viljar naudib ühist elu 40aastase Kariniga.»

Nii, mis meil sõs om: purus-länü vabariigi tõnõ ja kol-mas paar, ütistranspordi hinna-nõsõminõ ja ID-piledikõrra kokkosadamisõ. Kuntsvisse-lüse EM ja Kultuuripääliina värk päälekauba... Ma arva, et piät olõma pümme, ku ei näe, et Etkäri ja Lainõ vahel midägi husisõs.

Ülearvo tegusäs tett Mupo. Kõik Talna bussipiätuse omma Mupo mihi täüs, nii tihtsäle täüs, et säält ei pääse hiirgi ilma piletildä läbi, jänessest kõnõ-lamalda. Normanni kontrollit Mupo om nigu riik riigin. Ja et jänesse säänest tähelepandmist saava, tuu kõnõlas selgest hoit-misõst. Etkär om armunu ja viis, kuis tä umma armastust näütäs, om ütlemälä romantilõnõ. Tä pand uma armsa peräst kasvai liiklusõ saisma! Kujotagõ ette! Mäene naasõsüä säändse asa pääle häitsemä ei nakk... Tek-ke perrä, romantigu!

Kül nä pia kokko koliva. A sceni, ku Lainõ kultuuri-ministri om, võinu kultuurnõ inemine mu meelest õks kuun kõrda vai kats Jänest sõita.

Tossu Tilda pajatusõ

Kuis kõva kül-mä-ga lämminõ tetä

Vanastõ oll kah talvõl kõvuu külmi. Taat ja eit Kasaritsast olli Võron laadul käinü.

Ku nä tagasi sõidi, tundsõ eit, et külh tüküs tälle rii pääl ligi. Olkõ pääle, et kask oll sälän, suurrätt ümbrõ olgõ, paksu villadsõ suka ja vildi jalan. Taat oll vakka, a nätä oll, et timägi külme.

«Teemi nii, et sa tahat min-no nisast haarda, a ma lasõ-i ja sõdi vasta,» pakõ eit vällä, kuis lämminõ saasi.

Nii nä teiki. Tii läts rabõl-dõn ruttu ja lõbusahc.

Ku hopõn riiga kodovärtest sisse sõit, auräs vanapaar ummi kaskidõ seen – nii lämmi oll.

Mustlasõnaanõ poiga kitmän

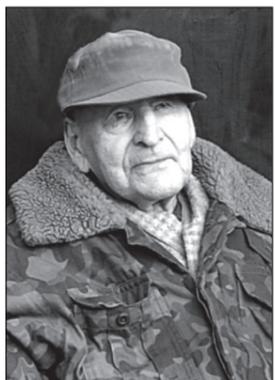
«Mu poig käü koolin lugu-pectün klassin,» kitõ mustlasõ-naanõ tutvilõ, ku sügüse kuul vallahõ oll länü.

Inemise taad juttu väega tõtõlidsõlt es võta. Mustlasõ-moori plärä saa-i usku!

Perän tull vällä, et mustlanõ es võlsiki. Õnnõ tuu klassi nimi oll tsipa tõisildõ: logo-pcedilinc klass.

In memoriam Alfred Käärman

14.09.1922 – 04.02.2010

Tedä ei olõ inämb. Vaivalt um suurõl Võromaal Rāpinäst Valga liinani nukka, kon es teedä Käärmani Alfredit. Tä sündü Taheva vallan, õdagupuulsõ Võromaa haron, mis oll saanu Valgamaa ala. Esä Henno oll Harglõ keriku kellämiis. Alfred lõpõf 4-aastadsõ Valga tüüstuskooli 1943. aastal.

Eesti mehenä haardsõ tä püssä jo suvõl 1942, et Vinne võimu vällä aia ja oll kooli-poisin Omakaitisõ teenistüsen.

Näärikuun 1944 astsõ Eesti Leegioni, võidõf kaitsõlahin-gin Imäjõõ veeren. Suurõl taganõmisõl jäi kodomaalõ mõtsaveles. Sügüse 1945 kaof tõõsõ käe, a võidõf tõõsõga edesi viil säidse aastat. Võeti vangi, oll Vinnemaa vangilaagrin 15 aastat ja perän oll viil 14 aastat kiiltü Eestin elämine.

Ku Eesti vabas sai, oll aktiiv-nõ poliitikan: pidi kõnnit, kirof aolehin, valiti Eesti Kongressi.

Timäst tetti filme Eestin ja Soomõn. Süämcašas oll tälle saanu mõtsavend-lusõ aolugu Eestin ja Lätin, millele andmidõ kogomist alosf jo vangilaagrin.

Käärmani Alfrediga kao-timi Eesti mehe, kedä es murra maailma maru egä uma kannatusõ. Säändsenä püsüs tä edesi Eesti tulõvilõ rahvapõlvilõ.

RAUDVASARA VALDUR

Mõtlõq vällä sääne sõna, miä om õnnõ üte tähe jao tõistmuudu kurapoolidsõ tulba sõnast. Mäene täht piät tõistmuudu olõma, om tummõmbalt ärq märgit hääpõolisõ tulba kruudukõsõ sisse. Ku täheq ommaq õigõq, saat teedäq, kuis kutsutas viil vastlapäivä võro keeli. Saadaq vastus är ildampa 18. radokuu pääväs!

L	U	N	T				
S	A	V	I				
S	I	L	M				
K	I	V	I				
K	U	L	M				
V	A	N	G				
K	A	H	R				
K	A	T	S				
P	Õ	L	L				

Joonist SAARÕ HIPPI (8)

Latsilõ

Vastussõq saatkõq Tartu 48, Võro liin 65609 Uma Leht vai info@umaleht.ee.

Manoq kirotagõq uma nimi, vannus, aadrõs ja telehvoninumõf. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsi-raamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Minevä kõrd pidi ärq arvama kindakirānimmi. Õigõq vastussõq: 1. lumõkiri, 2. pööre-line kiri, 3. tsõõrõgu seere silmä kiri, 4. katsaharolinõ kiri, 5. maaskalehekiri, 6. tõnõ katsaharolinõ kiri.

Avvohinnaq saa Paulusõ Jane Osolast.

Kaeq võrokeelitsit Jussi-multikit: www.lastekas.ee → Jussi multikad → multikaq võro keelen!

Palotaja

Seo om tõtõstõ sündünü lugu aastast 1988.

Taa jutu kõnõlõja Naudi Mati tüüt (nigu ma esiki) savikivitehassõn «Võrukivi», oll savikivipalotaja. Tüüraama-tuhe oll ammõtis kirja pant «põletaja».

Ütskõrd läts palama tuu Naudi Mati maakodo Osola lähkül.

Pääle kistutamist nakaš tulõtõrjõammõtnik maja umanigu kotsilõ teedüst kirja pandma.

«Nimi?»
«Mati Naudi.»
«Ammõt?»
«Põletaja...»

Kuuluda

Kuulutusõ tel 78 22221, info@umaleht.ee

Müü

KRK Mõigu OÜ müü puutüüpinke ja egäsugutsit massinit, mis tegevä puutüümeistri elo kerembäs. Massinit tetäs Tšehhimaal, hinna-kvaliteedi suhe um väega hää. Küsü perrä tel 601 5955, 505 5661, 5345 4795 vai kalju.valdmann@krkmoigu.ee.

Mõõmi T2-4K-14 ja MF-70 varuossi ja teemi nailõ massinilõ remonti kah. Tel 607 0048, 501 5041 (Ants).

Telli Uma Leht Võromaal peri sõbralõ, tutvalõ vai sugulasõlõ!
6 kuud – 60 kr, 12 kuud – 120 kr
Telli saa tel 78 22 221, info@umaleht.ee, Eesti Posti e-poodist vai postkontorist

KERSNA TAIVO